

Taalvaardigheid verbeteren voor het hbo studie- en oefenboek Nederlands

Naslagwerk met tips en oefeningen voor veelgemaakte taalfouten

Linnea Vink

Copyright © 2025 Linnea Vink

Inleiding

Beste lezer,

Een slimmere en snellere manier om je taal te verbeteren? Dat is precies wat dit boek biedt. Met dit oefenboek verbeter je jouw schrijfvaardigheid en voorkom je veelgemaakte fouten. Het werkt anders dan andere boeken: je leert door voorbeeldzinnen waarin taalfouten verstoep zitten. De opdrachten zijn zo slim en onverwacht gemaakt, met instinkers die je op het verkeerde been zetten, dat veel mensen toch in de val trappen voordat ze het juiste antwoord ontdekken.

De oefeningen staan door elkaar, zodat je nooit weet welke taalregel je tegenkomt. Dit is bewust gedaan, want zo onthoud je de regels beter. Je zult merken dat je vaak dezelfde fouten maakt als anderen. Maar dat is juist goed! Als je een fout maakt en daarna leest waarom het fout is, onthoud je sneller hoe het wél moet.

Na elke oefening krijg je een duidelijke uitleg over de taalregel. Door eerst te oefenen en daarna de uitleg te lezen, blijft de informatie beter hangen. Daarnaast kun je dit boek ook gebruiken als naslagwerk. Twijfel je hoe je iets moet schrijven? Zoek het dan gewoon op in dit boek.

Dit oefenboek is niet alleen voor studenten. Ook als je al werkt en je schrijfvaardigheid wilt verbeteren, is het een handig hulpmiddel. De oefeningen en uitleg zijn geschikt voor iedereen die beter Nederlands wil leren schrijven.

Succes met lezen en oefenen!

Mochten er fouten in het boek staan, laat het me weten!

Als je een fout opmerkt, neem dan gerust contact met me op via

linktr.ee/taaltrainingen. Ik waardeer je feedback enorm, want samen kunnen we de kwaliteit van dit boek blijven verbeteren.

De inhoud van dit boek is auteursrechtelijk beschermd. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen of overgedragen in welke vorm dan ook zonder schriftelijke toestemming van de auteur. Dit geldt voor zowel tekst als afbeeldingen. Overtreding van deze regels kan leiden tot juridische stappen.

1. onder andere / onder anderen

Het werk wordt gedaan door __ Henk en Wil

Het antwoord is: onder anderen

Gebruik van "onder anderen" vs. "onder andere"

► *Onder anderen*

Gebruik: Verwijst naar specifieke personen die in de zin worden genoemd. Het verwijst naar concrete individuen.

Voorbeeld: *Op het feest waren onder anderen Jan en Lisa aanwezig.*

► *Onder andere*

Gebruik: Wordt gebruikt voor niet-persoonlijke zaken, zoals dingen, dieren, of abstracte concepten.

Voorbeeld: *In het museum zag ik onder andere schilderijen en beeldhouwwerken.*

2. Is deze zin foutloos?

Zes op de tien studenten behaalt hun diploma.

Het antwoord is: ja.

Congruentie in het Nederlands

► **Het onderwerp en de persoonsvorm moeten overeenkomen in getal.**

Bij constructies zoals "*een aantal van de*" gevolgd door een zelfstandig naamwoord in het meervoud, kunnen zowel een enkelvoudige als een meervoudige persoonsvorm correct zijn. De keuze hangt af van hoe het onderwerp wordt geïnterpreteerd.

1. Enkelvoudige persoonsvorm ("heeft")

- **Interpretatie:** *"Een aantal"* wordt gezien als een enkelvoudig onderwerp dat verwijst naar een groep als geheel.
- **Toelichting:** *"Een aantal"* wordt als één entiteit beschouwd, waardoor de persoonsvorm in het enkelvoud staat.
- **Voorbeeld:** *"Een aantal van de deelnemers heeft zijn formulier ingeleverd."*

2. Meervoudige persoonsvorm ("hebben")

- **Interpretatie:** De nadruk ligt op de individuele leden binnen de groep *"deelnemers"*.
- **Toelichting:** Je beschouwt de afzonderlijke deelnemers, waardoor de persoonsvorm in het meervoud staat.
- **Voorbeeld:** *"Een aantal van de deelnemers hebben hun formulier ingeleverd."*

Vergelijkbare constructies

- **"Een deel van de studenten is/zijn geslaagd."**
 - *"Is"*: De groep wordt als geheel beschouwd.
 - *"Zijn"*: De nadruk ligt op de individuele studenten.
- **"Het merendeel van de medewerkers werkt/werken thuis."**
 - *"Werkt"*: Het merendeel wordt als een enkelvoudig geheel gezien.
 - *"Werken"*: De nadruk ligt op de individuele medewerkers.

Conclusie

- Gebruik een **enkelvoudige persoonsvorm** wanneer de groep als één geheel wordt gezien.
- Gebruik een **meervoudige persoonsvorm** wanneer de nadruk ligt op de individuele leden binnen de groep.

3. ongelooflijk / ongelofelijk

Wat een ____ mooie dag is het vandaag.

Het antwoord is: beide woorden zijn correct en hebben dezelfde betekenis.

Schrijfwijze van woorden met -lijk: regels en voorbeelden

► Persoonlijke voorkeur

- *Ongelooflijk* klinkt formeler en wordt iets vaker gebruikt.
- *Ongelofelijk* komt vaker voor in spreektaal en klinkt informeler.

► Grammaticale regels en uitzonderingen

1. 'Lijk' na f, g, m of s die op een lange klinker of tweeklank volgt

Beide vormen, met of zonder de tussenklank '-e-', zijn correct.

Voorbeelden:

- f: *liefslijk* / *liefselijk*, *graafslijk* / *grafelijk*, *vergefslijk* / *vergeefslijk*
- g: *gevoegslijk* / *gevoegelijk*, *beweegslijk* / *bewegekelijk*
- m: *onnoemslijk* / *onnoemelijk*
- s: *vreeslijk* / *vreeslijk*, *huisselijk* / *huislijk*

Uitzonderingen: *dagelijks*, *degelijk*, *lichamelijk*, *mogelijk*

2. 'Lijk' na een 'n' die op een korte klinker volgt

Beide vormen zijn mogelijk.

Voorbeelden:

- *mannelijk* / *manlijk*, *minnelijk* / *minlijk*, *onoverwinnelijk* / *onoverwinlijk*

3. 'Lijk' na p, t, k, b of d

Hier wordt altijd de tussenklank '-e-' toegevoegd.

Voorbeelden:

- p: *hopelijk*, *begrijpelijk*
- t: *hatelijk*, *ambtelijk*
- k: *onafhankelijk*, *noodzakelijk*
- b: *onhebbelijk*
- d: *dodelijk*, *hoofdelijk*

Uitzonderingen: *koninklijk*, *avondlijk*, *wereldlijk*

4. Aantal fout(en)?

Het boek welke op de tafel ligt, is van Maurice's zus.

Antwoord: 2

Uitleg

In de zin “*Het boek welke op de tafel ligt, is van Maurice's zus,*” zijn er twee fouten:

1. **Welke** moet **dat** zijn. Dat gebruik je voor enkelvoudige het-woorden, terwijl **welke** meestal wordt gebruikt in formele contexten voor meervoud of de-woorden, maar zelfs dan vaak als omslachtig wordt gezien.
2. **Maurice's** moet **Maurice'** zijn, omdat “Maurice” eindigt op een sisklank. In dit geval gebruik je alleen een apostrof om bezit aan te geven.

Hier zijn enkele voorbeelden waarbij je alleen een apostrof gebruikt om bezit aan te geven:

1. **Thomas:** *Thomas' hond*
 2. **Lex:** *Lex' muziek*
 3. **Inez:** *Inez' boek*
 4. **Max:** *Max' laptop*
-

5. slibtong / sliptong

Vind je ____ lekker?

Het antwoord is: sliptong.

Gebruik van "sliptong"

► Correcte benaming

De juiste naam voor deze kleine platvis is "*sliptong*", met een 'p'. Dit woord is afgeleid van het werkwoord "*slippen*", wat "wegglijden" betekent. Het verwijst naar de eigenschap van jonge tongen om gemakkelijk door de mazen van het visnet te glippen vanwege hun geringe formaat.

► Veelvoorkomende misvatting

Het is een misverstand om "*slibtong*" met een 'b' te schrijven, in de veronderstelling dat de naam verwijst naar het slib (modder) waarin de tong leeft. Hoewel de tong inderdaad een bodemvis is die zich graag in het slib verschuilt, heeft de naam "*sliptong*" geen betrekking op slib, maar op het slippen door de netten.

► Voorbeelden

- *We eten vanavond heerlijke, boterzachte sliptong met gebakken aardappeltjes.*
- *Een visser merkt op dat de sliptongen tijdens het vissen gemakkelijk door de netten slippen vanwege hun kleine formaat.*

► Samenvatting

De naam "*sliptong*" benadrukt het glippen van de vis door de netten en is niet gerelateerd aan het slib op de zeebodem. Zorg ervoor dat de spelling met een 'p' wordt gebruikt om deze betekenis correct weer te geven.

6. Is deze zin foutloos?

De idee van vrijheid inspireert velen.

Het antwoord is: ja.

Gebruik van "het idee" en "de idee"

► 1. Het idee

- **Betekenis:** Een concreet plan, gedachte of voorstel.
- **Gebruik:** Verwijst naar iets specifiek of praktisch.
- **Voorbeelden:**
 - *"Ik heb het idee om morgen naar het strand te gaan."* (Concreet plan of voornemen.)
 - *"Het idee om een nieuwe taal te leren spreekt me aan."* (Concreet en uitvoerbaar plan.)

► 2. De idee

- **Betekenis:** Een abstract, filosofisch concept of grondgedachte.
- **Gebruik:** Verwijst naar iets abstracts, vaak in een filosofische of theoretische context.
- **Voorbeelden:**
 - *"De idee van vrijheid inspireert velen."* (Vrijheid als filosofisch begrip.)
 - *"De idee van rechtvaardigheid speelt een centrale rol in veel filosofische discussies."* (Rechtvaardigheid als abstract concept.)

Samenvatting van het onderscheid

- **"Het idee":** Voor concrete plannen of gedachten.
 - **"De idee":** Voor abstracte, filosofische of theoretische begrippen.
-

7. laatdunkende / laagdunkende

Hij heeft een ___ opmerking gemaakt?

Het antwoord is: laatdunkend (met een t).

Gebruik van "laatlunkend"

► Etymologie

Laatlunkend is afgeleid van het Middelnederlandse *"zich laten dunken"*, wat betekent *"een hoge dunk van zichzelf hebben"*. Het drukt uit dat iemand zich superieur voelt en op anderen neerkijkt.

► *Verwarring*

Het woord *laagdunkend* lijkt logisch vanwege de uitdrukking "*een lage dunk van iemand hebben*", wat betekent dat je iemand niet waardeert. Toch is *laagdunkend* onjuist als woord.

► *Samenvatting*

- *Laatdunkend*: Betekent "*minachtend*", "*kleinerend*" of "*geringschattend*" en drukt superioriteit uit.
- *Laagdunkend*: Is niet correct, ondanks de verwarring met de uitdrukking "*een lage dunk van iemand hebben*".

► *Voorbeeldzinnen*

- *Hij uitte zich vaak laatdunkend over zijn collega's.*
 - *Ze keek laatdunkend op de nieuwkomers neer.*
-

8. Is deze zin foutloos?

Ik zie dat hij gebruikmaakt van de nieuwe software?

Het antwoord is: Ja.

Gebruik van "gebruikmaken" vs. "gebruik maken"

► **Aaneengeschreven: "gebruikmaken"**

Het werkwoord "*gebruikmaken*" wordt aan elkaar geschreven wanneer het als één geheel wordt gebruikt. Dit is vaak het geval bij:

- **Infinitieven**: *Hij wil graag van deze kans gebruikmaken.*
- **Voltooide tijd**: *Heb jij al gebruikgemaakt van die actie?*
- **Bijzinnen of samengestelde zinnen**: *Als ik gebruikmaak van deze aanbieding, kan ik veel besparen.*

► Los geschreven: "gebruik maken"

De woorden "gebruik" en "maken" worden los geschreven in de volgende situaties:

- **Ontkenning met "geen":** Het zelfstandig naamwoord "gebruik" wordt ontkend.

Voorbeelden:

Hij maakt geen gebruik van die diensten.

We hebben geen gebruik gemaakt van de korting.

- **Scheidbaar samengesteld werkwoord in hoofdzinnen:**

"gebruikmaken" wordt in hoofdzinnen gesplitst.

Voorbeelden:

Hij maakt gebruik van onze hulp.

Maken jullie gebruik van deze kans?

► Ontkenning met "niet"

Bij ontkenning van de hele handeling met "niet" blijft "gebruikmaken" aaneengeschreven.

Voorbeeld: Zij zegt dat ze niet gebruikmaakt van sociale media.

Samenvatting

- Schrijf "gebruikmaken" aan elkaar bij infinitieven, voltooiden tijd, en bijzinnen.
- Schrijf "gebruik maken" los bij ontkenning met "geen" of wanneer het werkwoord in hoofdzinnen gesplitst wordt.
- Bij ontkenning met "niet" blijft "gebruikmaken" aaneengeschreven.

9. bedoeling / bedoening

De lezing was een saaie ____.

Het antwoord is: bedoening.

Verschil tussen "bedoening" en "bedoeling"

► **Bedoening**

Gebruik dit woord om een situatie, gebeurtenis of toestand te beschrijven.

Voorbeelden:

"Wat een saaie bedoening hier!"

"Het is een hele bedoening om dat formulier in te vullen."

► **Bedoeling**

Gebruik dit woord om het doel of de intentie van iets aan te geven.

Voorbeelden:

"Mijn bedoeling was om je te verrassen."

"Wat is de bedoeling van deze oefening?"

► **Waarom maken we deze fout vaak?**

- **Verwarring:** De woorden lijken sterk op elkaar en worden daardoor soms door elkaar gehaald.
- **Ongebruikelijk woord:** "*Bedoening*" wordt minder vaak gebruikt dan "*bedoeling*", waardoor het minder bekend is.

10. laagste prijsgarantie / laagste-prijsgarantie / laagsteprijsgarantie

Deze winkel biedt een ____ aan?

Het antwoord is: laagsteprijsgarantie en laagste-prijsgarantie.

Samenstellingen in het Nederlands

► **Aaneenschrijven van samenstellingen**

Samenstellingen worden in het Nederlands meestal aan elkaar geschreven. In het geval van "*laagsteprijsgarantie*" bestaat de samenstelling uit:

- "*laagste*" (bijvoeglijk naamwoord in de overtreffende trap)
- "*prijs*" (zelfstandig naamwoord)
- "*garantie*" (zelfstandig naamwoord)

Deze woorden vormen samen één geheel: "*laagsteprijsgarantie*".

► Betekenisoverdracht

De samenstelling beschrijft één concept: een garantie dat de prijs de laagste is. Omdat dit als één idee wordt begrepen, schrijf je het als één woord.

► Geen spaties binnen samenstellingen

- Spaties worden vermeden om verwarring te voorkomen.
- Bij "*laagste prijsgarantie*" lijkt het alsof "*laagste*" alleen op "*prijs*" slaat, terwijl het betrekking heeft op het hele concept (prijs én garantie).

► Waarom mag "*laagste-prijsgarantie*" met een koppelteken?

- **Leesbaarheid:** Een koppelteken kan worden gebruikt om lange of onoverzichtelijke samenstellingen beter leesbaar te maken. "*Laagste-prijsgarantie*" is daarom een toegestane alternatieve schrijfwijze.
- **Specifieke stijlregels:** In commerciële uitingen of logo's wordt een koppelteken soms bewust toegepast voor een visueel aantrekkelijker resultaat.

► Conclusie

- Gebruik "*laagsteprijsgarantie*" als standaard.
- Gebruik "*laagste-prijsgarantie*" voor betere leesbaarheid of in commerciële contexten.
- Vermijd "*laagste prijsgarantie*", omdat dit grammaticaal incorrect is en tot verkeerde interpretaties kan leiden.

11. Is deze zin foutloos?

Het feestje van gisteren was super gezellig.

Het antwoord is: nee.

Waarom "supergezellig" en niet "super gezellig"?

► 1. Samenstelling

- Wanneer twee woorden samen een nieuw begrip vormen, schrijven we ze in het Nederlands aaneen.
- "*Super-*" en "*gezellig*" vormen samen "*supergezellig*", wat betekent dat iets buitengewoon gezellig is.

► 2. Voorvoegsel "super-"

- Het voorvoegsel "*super-*" wordt gebruikt om de betekenis van het basiswoord te versterken.
- In het Nederlands schrijven we dergelijke combinaties meestal aaneen.
Voorbeelden:
 - "*superleuk*": "*Het concert was superleuk.*"
 - "*supersnel*": "*Hij reed met een supersnelle auto.*"
 - "*superheld*": "*Na het lezen van de strip droomde hij ervan om zelf een superheld te worden.*"

► Regelmatig gebruik

In al deze gevallen wordt "*super-*" als voorvoegsel gebruikt en aaneengeschreven met het basiswoord om een versterkte betekenis te creëren.

Samenvatting

- "*Supergezellig*" wordt aaneengeschreven omdat het een samenstelling is en "*super-*" een voorvoegsel dat de betekenis van "*gezellig*" versterkt.
- Het los schrijven van "*super gezellig*" zou foutief zijn, omdat het grammaticaal niet als één begrip wordt beschouwd.